

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

MODEL DEVELOPMENT OF TOURISM POTENTIAL THROUGH COMMUNITY
PARTICIPATION IN PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE

วิภาวณี เผือกบัวขาว*
Wipavane Phueakbuakhao*

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phetchaburi Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา ศักยภาพการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) สร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการ พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่าง 399 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ จากผู้ให้ข้อมูล สำคัญ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลางและ ผู้บริหารระดับปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 9 คน โดยการพรรณนา ความ สติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X}=3.28$, S.D. = 0.59) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X}=3.20$, S.D. = 0.58) ด้านการมีส่วนร่วม

---

* ผู้ประสานงาน: วิภาวณี เผือกบัวขาว
อีเมล: kung_pbru@hotmail.com

ในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.61) และด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.54) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. รูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาคือ “V – GAT Model” ใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว (Value Tourism)
- 2) ด้านการเป็นเจ้าบ้านที่ดี (Good Host)
- 3) ด้านการให้ความสะดวก (Accommodation) และ
- 4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Touring Activity)

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาศักยภาพ, การท่องเที่ยว, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The objectives of this research were to 1) study community participation in tourism potential development in the area of Prachuap Khiri Khan Province and 2) create the proper model for tourism potential development through community participation in Prachuap Khiri Khan Province. The quantitative research approach was used for collecting the data from 399 samples and the qualitative research approach was used for collecting the data from 9 informants from three groups consisting of administrators, in three levels, high, middle, and practitioner levels, involving in tourism development in Prachuap Khiri Khan Province. The qualitative data were analyzed by using description, and the quantitative data were analyzed by using percentage, mean, and standard deviation.

The research results were as follows:

1. The community participation in tourism potential development in the area of Prachuap Khiri Khan Province was overall at a moderate level. When each aspect was considered, the aspect with the highest mean score was the participation in implementation ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.59), and the other three

aspects with the lower means were the participation in evaluation ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.58), the participation in making decisions ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.61), and the participation in receiving benefits ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.54), ranked in descending order of their means.

2. The proper model for tourism potential development through community participation in Prachuap Khiri Khan Province was “V-GAT Model” or the model with 4 elements: 1) Value of tourism destinations, 2) Good host, 3) Accommodation, and 4) Touring activity.

Keywords: Model, Potential Development, Tourism, Community Participation

บทนำ

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: UNWTO) ได้พยากรณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2563 จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ จำนวน 1,400 ล้านคน และอาจมีจำนวนถึง 1,800 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2573 (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยจีน, 2557) สำหรับแนวโน้มนักท่องเที่ยวในประเทศสมาชิกอาเซียนที่เดินทางมาประเทศไทยนั้น แม้ว่าในปี พ.ศ. 2557 จะมีตัวเลขที่หดตัวลง เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกัน ของปีที่ผ่านมา แต่จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ในช่วงไตรมาสที่ 4 นักท่องเที่ยวอาเซียนโดยเฉพาะ มาเลเซียเริ่มขยายตัวสะท้อนให้เห็นถึงความมั่นใจ ของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น โดยนักท่องเที่ยวอาเซียน 3 อันดับแรก ที่เดินทางมาประเทศไทย ได้แก่ มาเลเซีย ลาว และสิงคโปร์ ตามลำดับ (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยเป็นจำนวนหลายแสนล้านบาทในแต่ละปี และสร้างธุรกิจทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องอีกหลายธุรกิจ ส่งผลให้เกิดการจ้างงานทุกระดับให้แก่บุคลากรทางการท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น รัฐบาลจึงได้บรรจุแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) จนถึงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) และวิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ปี พ.ศ. 2570 โดยน้อมนำแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มาใช้ในการจัดทำ

แผนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบองค์รวมที่สร้างทั้งรายได้และกระจายรายได้
 อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

รัฐบาลมีนโยบายชัดเจนด้านการท่องเที่ยว เห็นได้จากยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้าง
 เศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 ว่าด้วยการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นจากปัจจัย
 ภายในประเทศ เป็นสำคัญ ส่งเสริมการลงทุนที่ยั่งยืนและสร้างความสมดุลของการเจริญเติบโต
 ในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่าการกล่าวถึง ประเด็นการ
 ฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การส่งเสริม
 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การ
 ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และสัมผัสวิถีชีวิต

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีลักษณะภูมิประเทศทางธรรมชาติที่มีความหลากหลาย
 และแตกต่าง กล่าวคือ มีภูมิประเทศที่เป็นเทือกเขาและทะเล ทางด้านตะวันตกของจังหวัด
 มีแนวเทือกเขาสูงยาวจากเหนือจรดใต้และมีเนินเขาไม่สูงนักกระจายอยู่ ส่วนทางด้าน
 ตะวันออกเป็นชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 224 กิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นหาดทรายขาวที่มีความ
 ลาดชันน้อย เหมาะแก่การมาท่องเที่ยว จากลักษณะทางภูมิประเทศทำให้จังหวัดมีแหล่ง
 ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม เช่น ธรรมชาติป่า ภูเขา ถ้ำ น้ำตก ทะเล และเกาะเล็กเกาะน้อย
 กระจายอยู่ในทุกพื้นที่ ทุกอำเภอทั่วทั้งจังหวัด (สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2559: 46)
 ซึ่งจะเห็นว่า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีแหล่งท่องเที่ยวอย่างหลากหลายและมีความพร้อมด้าน
 ศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย แต่ประสิทธิภาพในการพัฒนาการจัดการ
 แหล่งท่องเที่ยวยังมีไม่เพียงพอ เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ
 ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม อีกทั้งการรวมกลุ่ม ความร่วมมือกันของ
 ชุมชนในบางพื้นที่ที่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาค
 ประชาชน ยังเป็นแบบหลวม ๆ ซึ่งอาจนำไปสู่อุปสรรคสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว

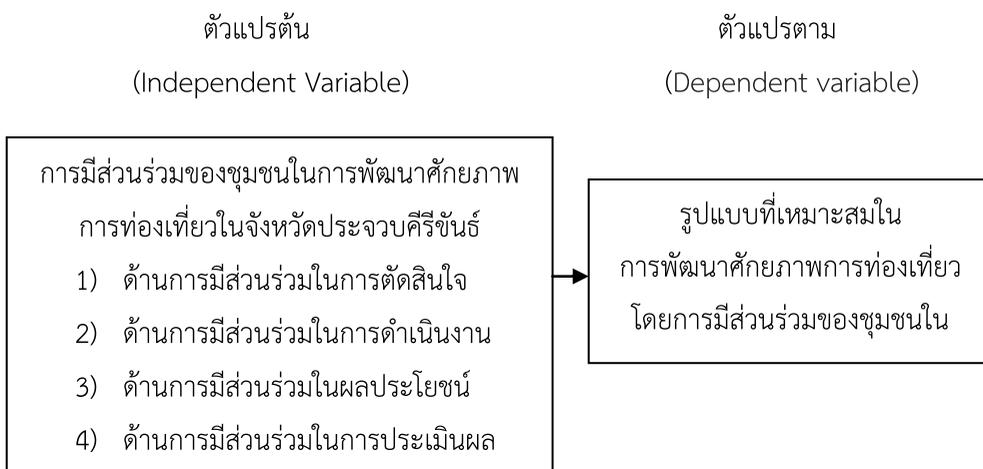
จากข้อมูลดังกล่าวนี้ทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว
 โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานและ
 ชุมชนนำข้อมูลไปส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวที่สามารถเอื้อประโยชน์ต่อ
 การพัฒนาเศรษฐกิจ ตลอดจนการสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ
 สูงขึ้นกว่าเดิมและเป็นการอนุรักษ์การท่องเที่ยวในชุมชน ให้คงอยู่ชุมชนตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อสร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยสังเคราะห์มาจากแนวคิดของ ของโคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981) ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ด้าน การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และนำมาสังเคราะห์ในการสร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่าง 399 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง และ ผู้บริหารระดับปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 9 คน โดยการพรรณนาความ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งประกอบด้วย เทศบาล จำนวน 16 แห่ง ได้แก่ 1) เทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ 2) เทศบาลตำบลคลองวาฬ 3) เทศบาลตำบล กม. 5 4) เทศบาลเมืองหัวหิน 5) เทศบาลตำบลหนองพลับ 6) เทศบาลตำบลเขาน้อย 7) เทศบาลตำบลปราณบุรี 8) เทศบาลตำบลปากน้ำปราณ 9) เทศบาลตำบลไร่เก่า 10) เทศบาลตำบลกุยบุรี 11) เทศบาลตำบลไร่ใหม่ 12) เทศบาลตำบลทับสะแก 13) เทศบาลตำบลร่อนทอง 14) เทศบาลตำบลบ้านกรูด 15) เทศบาลตำบลกำเนิดนพคุณ 16) เทศบาลตำบลบางสะพานน้อย ซึ่งมีประชากร จำนวน 135,415 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณสูตรทาร์โยยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง และระดับปฏิบัติ ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด นายกองค้การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กำนันผู้ใหญ่บ้านรวมทั้งสิ้น จำนวน 9 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้แนวคิดของ ของโคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981) ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูล ในเขตพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใน 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี อำเภอสามร้อยยอด อำเภอกุยบุรี อำเภอเมือง อำเภอทับสะแก อำเภอบางสะพาน และอำเภอบางสะพานน้อย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ (Percentages)

2. วิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าโดยรวม รายด้านและรายข้อ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ย

เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกต (Observation) สำหรับการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม และแบบสอบถามใช้สำหรับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประเมินผลและสรุปการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ ของการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมีหลักการสำคัญดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1.1 กำหนดขอบเขตและประเด็นคำถาม โดยยึดตามวัตถุประสงค์ นิยามเชิงปฏิบัติการ และกรอบแนวคิด ตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์ที่จะสัมภาษณ์ พร้อมทั้งยืนยันวัน เวลา สถานที่ ก่อนการสัมภาษณ์ล่วงหน้า

1.2 เข้าสู่สถานที่นัดหมาย แนะนำตนเอง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีก่อนเริ่มต้นสัมภาษณ์

1.3 ชี้แจงจุดมุ่งหมาย การเก็บความลับ พร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกการสัมภาษณ์และเจาะลึกในประเด็นที่จะสัมภาษณ์

1.4 เริ่มต้นการสัมภาษณ์ และเจาะลึกในประเด็นที่ต้องการทราบข้อมูลในรายละเอียด จากคำถามแรกไปถึงคำถามสุดท้าย โดยสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายให้เป็นไปตามธรรมชาติของการสนทนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นในประเด็นที่สัมภาษณ์

1.5 ปิดการสนทนา โดยสรุปความเห็นและสอบถามประเด็นที่อยากจะทราบเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นเป็นคำถามปิดท้ายการสัมภาษณ์

1.6 การสิ้นสุดการสัมภาษณ์ โดยการกล่าวขอบคุณในคุณค่าของข้อมูลที่ได้รับ จากการสัมภาษณ์ และการเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อผลการศึกษาที่จะเกิดความสมบูรณ์มากที่สุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามเทคนิคของการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นคำถาม และเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกรวบรวมข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบสนทนากลุ่ม

3. นำผลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ 3 ขั้นตอน คือ

3.1 การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) ผู้วิจัยได้เรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เอกสาร บทสรุปที่ได้วิเคราะห์จากการบันทึกเสียงที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก จากผู้ให้ข้อมูล สำคัญที่มีความเกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาศักยภาพ การท่องเที่ยว โดยทำการลดทอนข้อมูลให้เหลือเฉพาะประเด็นของการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

3.2 การจัดระเบียบข้อมูล (Data Display) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการลดทอน ข้อมูลแล้วมาจัดเป็นหมวดหมู่ โดยจำแนกตามการมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาศักยภาพ การท่องเที่ยว

3.3 การหาข้อสรุปและการตีความ (Conclusion Interpretation) ผู้วิจัยได้ตรวจสอบ ความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า โดยพิจารณาความสอดคล้อง และความแตกต่างของข้อมูลที่ได้ จากการจัดระเบียบข้อมูล แล้วมาหาข้อสรุป และตีความในรูปแบบการพรรณนาตามกรอบแนวคิด ที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนใน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แบ่งตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพ
การท่องเที่ยวในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$,
S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม
ในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.59) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล
($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.58) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.61) และ
ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.54) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

เมื่อพิจารณารายด้าน

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$,
S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมในการ
กำหนดวิธีการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.79) รองลงมาคือ
ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มี
ประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.12$, S.D. = 0.80) ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ
การท่องเที่ยวในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.08$, S.D. = 0.79) ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา
หรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้ในแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.08$, S.D. = 0.81) และท่านมีส่วนร่วมในการ
พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.85)

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$,
S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ได้มีส่วนร่วมในการดูแล
พื้นที่ท่องเที่ยว ในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้มีความยั่งยืน ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.76)
รองลงมาคือ ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.77) ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวให้กับ
นักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.79) ได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวที่เดินทาง
มาท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.79) และได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนงานการพัฒนา
การท่องเที่ยวที่วางไว้ ($\bar{X} = 3.12$, S.D. = 0.82)

3. ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$,
S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ได้รับผลประโยชน์จาก

การดำเนินงานตามแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.07$, S.D. = 0.70) รองลงมาคือได้ผลประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว ในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.75) ได้รับรายได้จากแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.76) ได้อาชีพหลัก หรืออาชีพเสริมจากแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.79) และได้รับผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.80)

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ท่านได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.78) รองลงมาคือ ท่านได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.76) ท่านได้มีส่วนร่วมในการสรุปผลการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาที่วางไว้ ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = 0.79) ท่านได้มีส่วนร่วมประเมินผลจากการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ($\bar{X} = 3.12$, S.D. = 0.78) และท่านได้มีส่วนร่วมในการติดตามการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว ในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ($\bar{X} = 3.08$, S.D. = 0.76)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัด จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวพบว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีทรัพยากรการท่องเที่ยวจำนวนมาก และมีแหล่งท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย ส่วนใหญ่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับไปจึงส่งผลให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ โดยแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ส่วนใหญ่สามารถเปิดบริการแก่นักท่องเที่ยวได้ทั้งปี ขณะเดียวกันจากการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมในการปฏิบัติ ร่วมในผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์พบว่ามีความสัมพันธ์ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน และเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นนั้นด้วย ประเด็นสุดท้ายการมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผล ส่วนใหญ่จะเน้นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ในรูปแบบกิจกรรม/โครงการ โดยมีจัดตั้งกลุ่ม คณะกรรมการเข้ามาบริหารจัดการในพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากผลการวิจัย สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพ

การท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้นั้น ต้องสามารถนำจุดเด่นของแหล่งการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มาพัฒนาพร้อมกับองค์ประกอบของบริบทต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกัน ผู้วิจัยได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ได้รูปแบบ “V – GAT Model” ใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว (Value Tourism) 2) ด้านการเป็นเจ้าบ้านที่ดี (Good Host) 3) ด้านการให้ความสะดวก (Accommodation) และ 4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Touring Activity)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เนื่องจากการที่ประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติโดยมีความเข้าใจในปัญหาของตนเอง และตระหนักถึงสิทธิ์ของตนต่อสิ่งนั้น ๆ จะทำให้ประชาชนได้เข้ามาดำเนินการในกิจกรรมให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเตอร์ตัน แอนดริว (Turton, 1987: 10) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การร่วมความสนใจของแต่ละคน ซึ่งมีความเกี่ยวพันกันทางด้านความรู้สึกในกิจกรรมต่าง ๆ ในลักษณะของความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมกำลัง จนกระทั่งเกิดการร่วมกันเป็นกลุ่มขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ โคเฮิน ฮับออฟ (Cohen & Uphoff, 1981) ได้เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ขั้นตอนที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ขั้นตอนที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และขั้นตอนที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัด จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวพบว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีทรัพยากรการท่องเที่ยว

จำนวนมาก และมีแหล่งท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย ส่วนใหญ่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับทั่วไปจึงส่งผลให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ โดยแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ส่วนใหญ่สามารถเปิดบริการแก่นักท่องเที่ยวได้ทั้งปี ขณะเดียวกันจากการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมในการปฏิบัติ ร่วมในผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์พบว่ามีความสัมพันธ์ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน และเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นนั้นด้วย ประเด็นสุดท้ายการมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผล ส่วนใหญ่จะเน้นหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ในรูปแบบกิจกรรม/โครงการ โดยมีจัดตั้งกลุ่มคณะกรรมการเข้ามาบริหารจัดการในพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากผลการวิจัย สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้นั้น ต้องสามารถนำจุดเด่นของแหล่งการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มาพัฒนาร่วมกับองค์ประกอบของบริบทต่าง ๆ ให้ประสานสอดคล้องกัน ผู้วิจัยได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ได้รูปแบบ “V – GAT Model” ใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว (Value tourism) 2) ด้านการเป็นเจ้าบ้านที่ดี (Good Host) 3) ด้านการให้ความสะดวก (Accommodation) และ 4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Touring Activity) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิรันธ์ ชิมิโชติ และ อีระวัฒน์ จันทิก เรื่อง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง เป็นการสร้างหรือการเพิ่มมูลค่าให้แก่ทรัพยากรที่มีอยู่ให้สูงที่สุด ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม นำมาสร้างนวัตกรรมสร้างสรรค์ ออกมาเป็นรูปแบบกิจกรรมการ ท่องเที่ยวสินค้าหรือบริการการท่องเที่ยวใหม่ ๆ โดยความร่วมมือจากทั้งผู้ประกอบการ และชุมชน โดยสามารถสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ และเพิ่มทักษะให้แก่นักท่องเที่ยวได้ การศึกษาดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่า การจะพัฒนาสวนผึ้งให้ก้าวสู่การเป็นเมืองที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้นั้น ต้องสามารถ นำจุดเด่นของสวนผึ้ง มาพัฒนาร่วมกับองค์ประกอบของบริบทต่าง ๆ ให้ประสานสอดคล้องกัน จึงได้นำเสนอ องค์ประกอบ ของรูปแบบการท่องเที่ยว

เชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้งใน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, ผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์, ชุมชนเชิงสร้างสรรค์, กิจกรรม หรือสินค้าเชิงสร้างสรรค์, การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านปฏิบัติการ

1.1 หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวรวมทั้งเป็นวิทยากร และผู้สนับสนุนทีมวิจัย ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิก เป็นนักประสานงานในระดับพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญและสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

2.2 ควรจัดทำฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บริหารข้อมูลข่าวสารและเชื่อมโยงผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ข้อมูลเครือข่ายภาคี และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ เป็นต้น

2.3 ควรส่งเสริมเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านการผลิต การตลาด และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

Cohen, J. M. & Uphoff, N.T. (1981). **Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation.** Rural Development Committee Center for International Studies: Cornell University.

Chinnachot, P., & Chantuck, T. (2016). Model of Creative Tourism Management in Suan Phueng. **Veridian E-Journal, Silpakorn University, 9(1), 250 – 268.** (in Thai).

ปรีรันธ ชิมโซติ และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง. **Veridian E-Journal, Silpakorn University, 9(1). 250 - 268**

Department of Tourism. (2015). **Asean Tourism Situation**. Bangkok: Department of Tourism. (in Thai).

กรมการท่องเที่ยว. (2558). **สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยวอาเซียน**. กรุงเทพมหานคร: กรมการท่องเที่ยว.

Prachuapkhirikan Governor's Office. (2016). **Prachuapkhirikan Development Plan (2018 - 2021)**. Prachuapkhirikan: Strategy and Information for Provincial Development. (in Thai).

สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (2559). **แผนพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (พ.ศ. 2561 - 2564)**. ประจวบคีรีขันธ์: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด.

Thailand Business Information Center.(2014). **UNWTO Points Expenses of Chinese Tourists impels the future of Word Tourism Market**. สืบค้นเมื่อ 22 March 2558. จาก http://www.thaibizchina.com/th/china-economic-business/result.php?SECTION_ID=464&ID=14819. (in Thai).

ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยจีน. (2557). **UNWTO ชัยอดใช้จ่ายนักท่องเที่ยวจีนช่วยขับเคลื่อนอนาคตตลาดท่องเที่ยวโลก'โต'**. สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2558, จาก http://www.thaibizchina.com/th/chinaeconomicbusiness/result.Php?SECTION_ID=464&ID=14819.

Turton, A. (1987). **Participation: Production, Power and Participation in Rural Thailand**. Switzerland: United Nations Research Institute for Social Development. (UNRISD).